

Kunst onder de 18 Rapclass

Rapclass

Rijm en ritme in de klas

Inhoud

05

Een rapklas met Rapclass

06

Leven in de brouwerij met Rapclass

08

Uit het dagboek van een (rap)klas

10

Rap: de laatste zwarte muziekstijl

11

Organisatie en logistiek

14

Het project Rapclass: de inhoud

19

Financiën

21

Bijlagen A: Rooster en indeling lokalen

B: Aan alle deelnemers

C: Instructie eigen docent

D: Varianten op Rapclass

27

Adressen

Op deze en alle volgende foto's:
(gast)docenten en leerlingen klas
M2-1, M2-2, en M2-3 van het
Meandercollege in Zwolle.

De bedenkers van Rapclass

Richard Jongetjes (37 jaar)

Idee, ontwikkeling en realisatie Rapclass. Werkt sinds 1992 als podium/festivalprogrammeur bij Hedon, Zwolle. Bedacht en maakte Rapclass vanwege grote affiniteit met jongeren (bezoekers Hedon) en het onderwijs (gast-docent). Heeft als specialiteit popmuziek en projectmatig werken.

Marije Rommes (25 jaar)

Betrokken bij Rapclass eerste fase. Studeerde schoolmuziek aan het Zwols conservatorium. Ze heeft grote affiniteit met popmuziek en ervaring als zangeres in verschillende bands. Daarom koos ze 'popmuziek en onderwijs' als onderwerp voor haar afstudeerscriptie. In haar stage bij Hedon werkte ze mee aan het maken van Rapclass. Ze studeert nu muziekwetenschappen in Utrecht.

Irmgard Schiphorst (22 jaar)

Betrokken bij Rapclass tweede fase. Studeert Cultureel Maatschappelijke Vorming aan Windesheim te Zwolle (vierdejaars). Kwam met Rapclass in aanraking door haar afstudeerproject over kunst- en cultuureducatie. Is nu verbonden aan Hedon in Zwolle. Hoopt in de toekomst een baan te vinden bij een instelling voor kunst- en cultuureducatie.

Het project Rapclass kwam tot stand mede dankzij: Popcultuurcentrum Hedon, Zwolle, Stichting stad en cultuur Zwolle, Gemeente Zwolle, Ben de Bruyne, Provincie Overijssel, Agnietencollege Zwolle (locaties Meander en Blaloborgh), LOKV Nederlands Instituut voor Kunsteducatie, Paul Vogelesang, Stichting Kunst en Cultuur Overijssel, Muzerie Zwolle, Angelique Dadema, Eelco Kastermans, Machlon Leyten, Cynthia Vyent, Debbie van Dishoeck, Jean Basemans, dj Chainsaw, dj Rock Id, mc Travelino, Thomas Ross en Julius Media Producties Kampen.

Een rapklas met Rapclass

Op zoek naar succesvolle kunst-educatieve programma's en activiteiten voor laagopgeleide jongeren die zowel door eerstelijnstellingen als scholen kunnen worden uitgevoerd, vond het LOKV Nederlands Instituut voor Kunsteducatie Rapclass, een project van popcultuurcentrum Hedon in Zwolle voor het voortgezet onderwijs. Met Rapclass leren leerlingen van vbo en mavo onder begeleiding van (gast)docenten teksten schrijven en hun teksten professioneel presenteren.

In samenwerking met Hedon en de gemeente Zwolle is Rapclass uitgevoerd als proefproject en dat was zeer geslaagd. Er is een videoband gemaakt van de eerste try-out in 1997.* Deze promotieband van bijna 15 minuten geeft een goed beeld van de kracht en waarde van dit project.

In de uitgave *Rapclass. Rijm en ritme in de klas* in de serie *Kunst onder 18* worden inhoud en organisatie van het project toegankelijk beschreven. Bedoeling is dat vooral creativiteitscentra en muziekscholen, en scholen (vmbo) die geïnteresseerd zijn in activiteiten voor jongeren, bijvoorbeeld in de Verlengde Schooldag, hierdoor geïnspireerd raken een rapclass/rapklas te organiseren. Daarvoor vinden zij in deze uitgave veel praktische handreikingen. Waar nodig wordt verwezen naar ondersteunend materiaal.

Rapclass is een bruisend project met een verfrissende aanpak en een eigentijdse behandeling van rap. Het is een aansprekende werkwijze, die veel aanknopingspunten biedt met allerlei schoolvakken. Rapclass leidt leerlingen en docenten vanzelfsprekend naar verbreding van hun culturele horizon.

Paul Vogelesang
programmaleider Kunst onder 18

* De videoband is verkrijgbaar bij Hedon (zie pagina 27).

Leven in de brouwerij met Rapclass

Hebt u weleens een hele klas bij Nederlands enthousiast gedichten zien schrijven? Vast niet. Maar zodra dit saaie onderwerp rap heet, horen leerlingen de schoolbel niet eens meer!

Weleens honderd procent aanwezigheid gescoord bij een les gym? Als die gymles streetdance is, komen ze allemaal.

Rapclass is een unieke vorm van lesgeven. Gewone schoolvakken krijgen een herkenbaar thema dat komt uit de leefwereld van jongeren en dat ze aanspreekt.

Het project Rapclass heeft verschillende onderdelen die verband houden met gewone vakken op school:

- rap, rijm (Nederlands of ander taalvak);
- graffiti, decor (tekenen/handvaardigheid);
- beatcreator (muziek);

- streetdance (lichamelijke opvoeding);
- theorie van rap (muziek/geschiedenis);
- scratchen (muziek);
- presentatie en houding (muziek/drama);
- videoclip (audiovisuele vorming);
- videovertoning en evaluatie rapcultuur (maatschappijleer/geschiedenis).

Docenten en leerlingen uit de sleur

Door de verfrissende aanpak en het werken met gastdocenten wordt de dagelijkse 'sleur' van het schoolsysteem doorbroken. Docenten kunnen ontspannen de rapclass gadeslaan of er aan deelnemen. Als de eigen docenten meedoen, ontstaat er een gelijkwaardiger verhouding tussen leraar en leerling en dat werkt in de rest van het schooljaar positief. Daarnaast kan de docent nieuwe ideeën opdoen over manieren van lesgeven en die eventueel toepassen bij de eigen lessen.

Rapclass werkt voor iedereen verfrissend: zowel voor leerling als leraar. Het maakt het de docent mogelijk in de toekomst met nieuw elan voor de klas te staan.

Rapclass maakt docenten duidelijk wat leerlingen

echt bezighoudt in het dagelijks leven, en dat kan verrijkend zijn voor de verhouding leerling - leraar en voor de inhoud en vorm van het vak.

De doelstellingen van Rapclass zijn niet meteen zichtbaar, maar sommige effecten wel. Zelfs 'muurbloempjes' komen vrijer en zelfverzekerder uit het project. Leerlingen hebben meer lust tot lezen en meer energie.

Doelstellingen van Rapclass

Rapclass is bedoeld voor jongeren tussen twaalf en zestien jaar, bij voorkeur tweede klassen vbo/mavo.

Door Rapclass worden jongeren zich bewust van hun eigen leefwereld. Ze komen in contact met hedendaagse uitingen van cultuur en doordat rap zo veelzijdig is, komen de leerlingen in aanraking met de sociaal-maatschappelijke, muzikale, maatschappijkritische, tekstuele en historische context van deze sociaal geëngageerde muziekstijl.

Onderwerpkeuze en de manier van aanbieden in de afzonderlijke onderdelen sluiten aan bij de belevingswereld van jongeren, waardoor dit alles toegankelijk wordt.

De leerlingen doen ervaring op door zelf actief bezig te zijn. De (gast)docent heeft hierbij vooral een begeleidende en stimulerende rol. Deze

manier van werken zal

met de introductie van het studiehuis gemeengoed worden, maar

Rapclass loopt - ook door

de gekozen vorm -

daarop vooruit.

Leerlingen zullen door het vakkenoverstijgende karakter van het project gemakkelijker de samenhang tussen de afzonderlijke vakken inzien dan in het dagelijkse schoolleven.

Jongeren krijgen een frisse, speelse, creatieve en educatieve uitstap zonder het raakvlak met het onderwijs te verliezen.

Met Rapclass wordt gewerkt aan het zelfvertrouwen van jongeren door de gewaagde en grensver-

leggende activiteiten. Ze overwinnen podiumvrees, leren hun gevoelens (zowel positieve als negatieve) uiten door rap en eigen tekst en ze kunnen werken aan een positieve houding (verbaal en non-verbaal).

Jongeren wordt een activiteit aangeboden die hun hobby kan worden: op een vrij eenvoudige manier

zelf muziek maken en/of

schrijven van gedichten en/of modern dansen.

Hoewel jongeren het zich niet zullen realiseren, staan ze met deze

kunstvorm dicht bij kunst met een K. Confrontatie daarmee zal er toe leiden dat ze met wat minder drempelvrees zelf actief op zoek gaan naar verbreding van hun culturele horizon.

Leerlingen zullen gemotiveerder raken om kranten, tijdschriften, en boeken te lezen om hun algemene kennis te ontwikkelen.

TIP! • Wilt u met Rapclass aan de slag? Richard Jongetjes (idee en ontwikkeling rapclass) is als coach in te huren voor een dagdeel.

Uit het dagboek van een (rap)klas

De krant

'Hebben jullie allemaal een krantenartikel bij je?,' vraagt Thomas als de klas in groepjes is opgesplitst. 'Zoals jullie weten was dit een vooropdracht voor vandaag.'

Wouter pakt zijn artikel en legt het bij de andere drie. Hij weet dat ze in deze les een raptekst gaan maken. Gisteravond heeft hij de krant doorgespit om een artikel over een interessant onderwerp uit te zoeken. Het artikel dat hij koos gaat over zinloos geweld. Wouter vindt dat er veel aandacht wordt geschonken aan dit onderwerp in de krant en op televisie. Hij vindt het belangrijk dat mensen bij dit geweld stilstaan. Dit weekend was het in Groningen weer raak en er was over geschreven in de krant.

Geschiedenis van de pop

In de vorige les van Jean Basemans had Wouter geleerd dat rap een manier is om kritiek te leveren op maatschappelijke problemen. 'Daar past mijn artikel dus mooi tussen,' vertelt Wouter aan de rest van zijn groepje. Tijdens deze les heeft Wouter veel gehoord over de geschiedenis van popmuziek. Jean had zelfs de wereldkaart erbij gehaald voor uitleg over verschillende soorten popmuziek en er een hele stamboom bij gemaakt.

Muppetshow

'Het is toch wel interessant te horen waar die rap vandaan komt,' fluistert Susan tegen Wilma. 'Dat de Muppetshow en rap wat met elkaar te maken hebben!'

'Goh, dat je dat zegt,' reageert Wilma verbaasd.

'Jij vindt toch helemaal niks aan die muziek. O, we moeten opletten, want Thomas wil wat zeggen.'

'Elk groepje gaat een raptekst maken over het uitgekozen onderwerp. Een raptekst wordt

gemaakt aan de hand van een schema en een basisbeat.'

Dat weten we al van de vorige les, denkt Jurgen bij zichzelf.

Hardop schrijven

Met een basisbeat op de achtergrond gaan ze aan het werk.

'Schrijf maar hardop,' roept Thomas door de klas.

'Hardop schrijven?,' giechelt Susan.

'Ja natuurlijk,' antwoordt Jurgen, 'anders kunnen we toch niet met z'n vieren een tekst schrijven!'

Maar Thomas legt uit dat live op de beat de zinnen pas echt tot leven komen en dat je dan niet onnodig dingen opschrijft die straks niet klinken op de maat.

Thomas rapt een paar teksten op de basisbeat.

'Wat kan hij dat snel!,' zegt Wilma vol verbazing, 'en nog wel over ons onderwerp in Groningen.'

'Dat heet *freestyle*,' zegt Wouter.

Terwijl iedereen aan het werk is, kijkt Thomas over de schouders van de leerlingen mee.

'Ik tel tot vier en dan begin jij met het rappen van de tekst. En let daarbij goed op de maat van de beat,' zegt Thomas tegen Susan.

Aerobics

Wilma is gek op dansen. Zelf doet ze al jaren aan jazzballet en sinds kort zit ze op aerobics. Wilma wist niet dat streetdance bij rapmuziek hoort. 'Ik ben heel benieuwd hoe jij danst als we streetdance hebben,' zegt ze tegen Jurgen.

De brede rivieren van Marsman

Mark, docent Nederlands aan de school, verbaast zich over het rijmtalent van sommige leerlingen.

'Hoe speelt docent Thomas dat in korte tijd klaar, terwijl mijn rijmvarianten op Marsman compleet mislukten!'

Scratchen is te leren

Terwijl Susan probeert de tekst te rappen, ziet Wouter zichzelf al op het podium staan: zijn

mening over zinloos geweld verkondigen voor publiek, terwijl een scratcher achter hem staat. Zelf scratchen lijkt hem ook erg leuk. Hij heeft de vorige les gehoord wat scratchen precies is. Hij dacht eerst dat je alleen maar de plaat met je hand hoeft te bewegen. Maar hij is erachter

gekomen dat het niet zo gemakkelijk is: voor scratchen heb je twee draaitafels nodig. Wouter heeft gehoord dat ze daar ook echt les in krijgen. Misschien mag hij het dan ook proberen.

Rap: de laatste zwarte muziekstijl

Rappers zijn de erfgenamen van de Afro-Amerikaanse muzikale traditie. Rap is het laatste hoofdstuk in de zwarte muziektraditie, die begint bij het lied van de slaven op de plantages, laat in de negentiende eeuw. Via de jazz en blues in de vroeg twintigste eeuw ontwikkelde de muziek zich tot de naoorlogse stijlen bebop, rhythm and blues en gospel, en de rock, soul en funk van de jaren zestig en zeventig. Net als alle andere stijlen geeft rap de ervaringen van het Amerikaanse leven weer.

Rap is een sociale én een muzikale vernieuwing. De opkomst van rap in de jaren tachtig viel samen met de herleving van het zwarte nationalisme in Amerika. Rap is bij uitstek een zwarte kunstvorm en kwam op in een periode dat de leidende blanke regering behoorlijk vijandig stond tegenover burgerrechten voor zwarten. Het was geen toeval dat de figuur van Malcolm X herleefde tijdens de jaren dat rap zich ontwikkelde. Malcolm X predikte dat zwarten hun trots moesten herwinnen en dat was precies wat rappers deden, of ze dat nou wisten of niet.

Nieuwe kunstvorm

Als een nieuwe kunstvorm, een nieuwe manier om zich te uiten, stelde rap mensen in staat de wereld vanuit een nieuw perspectief te zien. De invloed van rap was ook merkbaar in andere muziekstijlen en zelfs in andere kunstvormen. Zo produceerde Hollywood meer 'zwarte' films dan in de tien voorgaande jaren bij elkaar en verschenen er toneelstukken over rap.

Rap brengt de nieuwe zwarte trots tot uiting, ook in de multiculturele samenleving van Amerika. Zo is het tegelijkertijd medium én boodschap. Rap is

ook de basis van een alternatief medianetwerk, 'the hiphop nation', dat bestaat uit rappers en hun fans, ondernemers, academici en mediaprofessionals die verkopen, denken en over rap praten als beroep. De instituten die met rap werken brengen hun muziek, de ideeën en de informatie uit die meestal ontbreekt in de door de blanken beheerste media (televisie, dagbladen, tijdschriften en boeken).

Rap als geschiedenis

In Amerika betekent rap nog voor een deel het aanschoppen tegen de gevestigde orde op een - voor de blanke middenklasse - bijna onacceptabele manier. Het behandelt seksualiteit, geweld en politieke taboes op een vrije, dus voor hen shockerende manier.

Het grote succes van rap ligt niet in door de zwarte geaccepteerde normen en waarden van de blanke middenklasse of op het afnemende belang van de rassenkwestie in de Amerikaanse cultuur of in de commerciële exploitatie van een zwarte kunstvorm. Rap maakt duidelijk dat zwarten en blanken in Amerika beiden zwarte waarden kunnen hebben; zwarten hoeven zich niet per se aan te passen aan normen en waarden van blanken.

Rap is onderdeel van de Amerikaanse geschiedenis, zowel muzikaal als historisch: de teksten vertellen wat er gebeurde met de Afro-Amerikanen van de late jaren zeventig tot in de jaren negentig en waarom.

Organisatie en logistiek

Rapclass op school kan alleen een succes worden wanneer de organisatie bereid is het normale schoolsysteem open te breken. Een voorwaarde is dat alle betrokkenen enthousiast zijn, of worden gemaakt. Van de conciërge die de apparatuur klaarzet tot en met de uitvoerend docent die daadwerkelijk deelneemt aan dit project moet grote betrokkenheid uitstralen.

Te veel werk? Ga terug naar af. Goed idee! Stort je dan in de wereld die rapclass heet.

Werkgroep

Wie met de organisatie van Rapclass begint, doet er goed aan een werkgroep te formeren. Deze groep kan bestaan uit docenten, leerlingen, een betrokken ambtenaar en bijvoorbeeld een stafkracht van een

jongeren(pop)cultuurcentrum. De docenten in de werkgroep kunnen zich richten op het rooster-technische gedeelte en op de inzet en instructie van interne docenten. De leerlingen worden betrokken bij de 'aankleding' van het project en hebben natuurlijk van alles te doen bij de einduitvoering. De stafkracht van het jongerencentrum geeft advies over de aan te trekken docenten en over de techniek en kan eventueel ingezet worden bij een einduitvoering of finale in het jongerencentrum

Belangrijk is dat de leden van de werkgroep hun achterban nauw betrekken bij het project. Een conciërge die een dag van tevoren te horen krijgt

dat hij een videorecorder met toebehoren moet klaarzetten voor Rapclass creëert een andere sfeer dan een conciërge die helemaal is ingevoerd in

het project en misschien te porren is om een hiphop-petje op te zetten.

Een regelmatig verschijnende nieuwsbrief van de 'rapredactie' kan ook wonderen doen.

TIP! • De blokdagen kunnen gegeven worden tijdens een proefwerkweek van de bovenbouw. Het kost de school dan minder organisatie om de lessen in te plannen en de lokalen te reserveren.

Driedaagse

De ervaring heeft geleerd dat een blok van drie dagen logistiek gezien het beste is te integreren in het schoolsysteem.

Binnen drie dagen kunnen er drie klassen van dertig deelnemers bediend worden. Wil men bijvoorbeeld zes klassen bedienen, dan kan men kiezen voor het aansluitend aanbieden van nogmaals drie dagen het hele pakket (zie het voorbeeld in bijlage A) of het zo organiseren dat de

klassen om de dag aan bod komen: klas 1, 2 en 3 lopen telkens een dag voor op klas 4, 5 en 6; op niet-projectdagen kan het gewone lesrooster worden gevolgd.

Door het compacte karakter van deze opzet bestaat er de mogelijkheid om heuse Rapclass-lokalen te reserveren/creëren; dit verhoogt de sfeer bij het werken. Bovendien wordt de ingehuurde techniek intensief gebruikt, waardoor deze relatief goedkoper wordt dan wanneer het project wordt uitgesmeerd over een langere periode. Daarnaast is het makkelijker om gastdocenten uit te nodigen; het geven van meer lessen in een kort tijdsbestek is zowel financieel als logistiek aantrekkelijker.

Vervolg op de driedaagse

Na de driedaagse kan een punt worden gezet achter het project, maar een logisch vervolg zit er zeker in. Bijvoorbeeld bij een vak als lichamelijke oefening kan nog een tijdje worden doorgedaan met streetdance. Maar nog leuker is een einduitvoering waar al het geleerde wordt getoond: 'The Best of Rapclass', gepresenteerd aan

alle leerlingen van de school tijdens een georganiseerd groot feest.

Er kan een representatieve jury worden gevormd die 'The Ultimate Boy/Girl'-formatie aanwijst.

Samenwerking met jongerencentrum

Samenwerking met een plaatselijk jongeren-(pop)cultuurcentrum wordt ten zeerste aangeraden.

Elk gerenommeerd jongerencentrum heeft met rapcultuur te maken. De mensen van het centrum behoren de kennis te hebben omtrent het aantrekken van goede vakkrachten en het gebruik van de techniek. Daarnaast hebben ze hoogstwaarschijnlijk de faciliteiten in huis om een goede en sfeervolle clip op te nemen en de ruimte om een eventuele finale te houden waarin verschillende klassen dan wel scholen strijden om de 'Rapclass-award'.

Clipopname en finale in het jongerencentrum hebben als voordeel dat ze buiten de schooluren gedaan kunnen worden. Werken in een nieuwe omgeving is bovendien verfrissend. Een bijkomend voordeel voor het jongerencentrum is, dat een

TIP! • Zorg dat er voldoende stroompunten zijn in het lokaal.

TIP! • Lokalen moeten vooral intiem zijn. Liever een klein lokaal dan een te groot lokaal.

nieuw publiek/doelgroep een kijkje komt nemen; dat neemt mogelijk enige drempelvrees weg. Rapclass kan het begin zijn van een intensievere samenwerking tussen school en andere instellingen.

Samenwerking met andere scholen

Rapclass is geen goedkope onderneming, laat dat duidelijk zijn. Het heeft dan ook voordelen om het project op verschillende scholen in een gemeente te doen, bovendien heeft dat als extraatje dat een competitieve finale kan worden gehouden in het jongeren centrum om de Rapclass-award of -bokaal, eventueel gesponsord door de plaatselijke platenwinkel. Maar meer deelnemende scholen betekent vooral ook grotere kans op subsidie. Dit project kan het begin zijn van een intensievere samenwerking tussen verschillende scholen.

TIP! • Schakel de Vereniging Nederlandse Podia in bij bemiddeling/samenwerking jongeren-(pop)cultuurcentrum.

Werkmap als document

Het is van belang om een werkmap aan te leggen die als document bewaard kan blijven. Begonnen kan worden met bijvoorbeeld een snelhechter met een mooie gekleurde cover (gesponsord door de plaatselijke drukker), een A4 met de basisuitleg van Rapclass (zie bijlage B) en een aantal rijmschema's. Gedurende het project breiden de deelnemers zelf deze map uit met materialen van de gastdocenten, vooropdrachten (bijvoorbeeld: knip een artikel uit de krant), verslaglegging van de film en het nagesprek, aantekeningen van de lessen en uiteraard de eigen geschreven teksten.

Het project Rapclass: de inhoud

Niet iedereen kan rapclass geven en het heeft de voorkeur om (op een enkel vak na) met gastdocenten te werken. Dat kunnen professionals zijn, maar ook andere artiesten/docenten uit de omgeving kunnen worden ingezet. Een korte cursus kan van een rapper een goede rapdocent maken. Zowel bij de inzet van eigen docenten als van gastdocenten gaat het vooral om enthousiasme voor het project. Hiermee staat of valt uiteindelijk het welslagen van Rapclass. Uiteraard wordt enige basiskennis bij de docenten wel verwacht.

Theorie van de rap

Inhoud van de les

Tijdens deze les wordt beknopt de geschiedenis van de rap behandeld aan de hand van videobeelden, geluidsfragmenten en theoretische uiteenzettingen van de docent. Met behulp van de muzikale stamboom wordt de plaats van rap aangegeven.

Docent theorie

Het theoretische gedeelte van het project kan door een eigen docent worden gegeven (tekst is verkrijgbaar bij Hedon; zie pagina 27). Maar een enthousiaste hiphopper van buitenaf met enig docenttalent heeft meer (theoretische en praktische) kennis en kan beter inspelen op de 'extra' vragen van de doelgroep, zonder al te ver van de basis af te wijken. Deze docent moet wel de basisgeschiedenis van de hiphop/rap kennen.

Benodigheden

Videorecorder
TV
Gettoblaster
Wereldkaart
Flipover/schoolbord
Papier/schrijfgerei

Duur

100 minuten

TIP! • Afhankelijk van het niveau van de leerlingen is het raadzaam praktijk meer of minder in de lessen te integreren. De les theorie met de historie van graffiti kan bijvoorbeeld gekoppeld worden aan een praktijkles. Dan dient de bewuste docent ook deze materie meester te zijn.

Les Nederlands: rapteksten I

Inhoud van de les

Deze les kan door een docent worden gegeven in aanwezigheid van een rapper/hiphopper. De leerlingen laten zien welk krantenartikel zij hebben meegenomen (vooropdracht) en geven kort hun motivatie daarvoor.

De docent moet de rijmschema's kennen om samen met de gastdocent de leerlingen te begeleiden en te enthousiasmeren. Met de basisbeat op de achtergrond worden in groepjes de meegebrachte krantenartikelen doorgenomen en per groep wordt een keuze gemaakt. Over het gekozen artikel wordt een raptekst gemaakt. Diverse rijmschema's worden behandeld.

Docent basis-raptekst

De eigen docent moet de (Nederlandse) taal onder de knie hebben, creatief kunnen dichten, breed maatschappelijk georiënteerd en bij de tijd zijn, rijmschema's kennen en ritmegevoel hebben. De gast hiphopper/rapper moet uiteraard de al eerder beschreven kwaliteiten en tevens podiumervaring hebben.

Benodigdheden

Gettoblaster
Papier/schrijfgerei
Basisbeat(s)
Flipover/schoolbord

Duur

100 minuten

TIP! • Zorg dat er tijdens het project iemand aanwezig is die redelijk technisch onderbouwd is en van wanten weet met betrekking tot de gehuurde apparatuur.

Film

Documentaire

Big fun in the big town is een documentaire van vijftig minuten die een beeld geeft van de (werkelijke) hiphop/rap wereld, namelijk The Bronx. De film geeft een historisch overzicht van de hiphop/rap en aan bod komen onder andere de frustratie van veel Afro-Amerikanen en de neerwaartse spiraal waarin de jeugd van The Bronx zich bevindt.

Verweven in het geheel is de betekenis van hiphop/rap als uitlaatklep voor deze generatie Afro-Amerikanen. Onder meer door rap werd de bewustwording van de eigen geschiedenis een feit. De film kan worden geëvalueerd aan de hand van verslagen die de leerlingen hebben gemaakt en van discussiemateriaal.

Docent

De film kan worden getoond door een docent maatschappijleer/geschiedenis, mits deze de taal van de jeugd verstaat. Aan de hand van het beschikbare discussiemateriaal (verkrijgbaar bij Hedon; zie pagina 27) kan deze les uitstekend door een eigen docent gegeven worden.

Benodigdheden

Videorecorder en tv
Film *Big fun in the big town*
Discussiemateriaal

Duur

Film: 50 minuten
Discussie/evaluatie: 50 minuten

Rapworkshop

Inhoud van de les

De gastdocent gaat dieper in op de hiphop/rap-cultuur die globaal is weergegeven in de voorafgaande theorieles. Verschillende muziek- en tekststijlen in dit genre komen aan bod. De docent deelt eigen ervaringen uit de praktijk met de leerlingen. De leerlingen maken kennis met de kracht van het medium rap aan de hand van voorbeelden en door ze het zelf te laten ervaren. Video- en ander beeldmateriaal omlijsten het geheel.

Docent rapworkshop

Een ervaren rapper/rapster met voldoende podium- en levenservaring, die in staat is het verband tussen hiphop/rapttekst en -inhoud en de eigen background te leggen en over te brengen op de leerlingen.

De voorkeur gaat uit (met in het achterhoofd de film *Big fun in the big town*) naar een Afro-Amerikaan of een medelander met vergelijkbare ervaringen.

Benodigdheden

Videorecorder en tv
Schoolbord/flipover
Zangset en microfoons
Cd en cassette

Duur

100 minuten

TIP! • Voor scholen of klassen met veel jongens wordt aangeraden om streetdance te vervangen door breakdance.

Streetdance

Inhoud van de les

Streetdance bestaat uit bewegingen die de jeugd op straat bedacht en uitvoerde, om zich te uiten en te vermaken. Streetdance is daardoor een zeer vrije vorm van bewegen, waarbij de aangeleerde danspassen vorm krijgen door de eigen stijl en creativiteit van de leerlingen. Zelfexpressie, creativiteit en dansplezier zijn dan ook de belangrijkste elementen van deze dansvorm.

Streetdance past zich constant aan de nieuwste dans- en muziektrends aan. De nieuwste muziek en dansbewegingen, die te zien zijn bij MTV en TMF, worden daarom in de workshop gebruikt. Door de herkenbaarheid van de bewegingen en de muziek voelt de jeugd zich direct tot deze dansvorm aangetrokken. Up-to-date beats uit de clips van TMF en MTV worden in deze les gebruikt, zo ook een aantal basisbeats die in alle Rapclass-workshops centraal staan. In deze workshop wordt gewerkt aan een gezamenlijke danscombinatie.

Docent

Een (semi)professional uit de lokale dansschool die bekend is met streetdance kan deze workshop geven.

Benodigdheden

Stevige muziekinstallatie
Cd-speler
Headset/reversmicrofoon (draadloos)
Basisbeats/up-to-date beats
Ruim lokaal (bijvoorbeeld gymlokaal)
Bij voorkeur verhoging van 2 x 4 x 1 meter

Duur

100 minuten

Scratchen

Inhoud van de les

Aan de hand van theorie en praktijk wordt de kunst van het scratchen behandeld. Scratchen is een techniek om beats te creëren, onontbeerlijk bij hiphop/rap.

De deelnemers zullen uiteraard ook zelf de gevoelige naald mogen betasten.

Docent

Een (semi)professional die de kneepjes van dit vak kent en ze ook op jongeren kan overbrengen.

Via een jongeren(pop)cultuurcentrum is aan een goede docent voor dit vak te komen.

Benodigdheden

'Lawaai'lokaal

1 praktitafel of stevige stootvaste tafel

Stevige muziekinstallatie

2 speciale draaitafels

Speciaal mengpaneel

Microfoon

Hoofdtelefoon

(Een (semi)professionele docent heeft vaak deze apparatuur grotendeels zelf al)

Duur

50 minuten

TIP! • Geef leerlingen die om een of andere reden niet mee kunnen doen (bijvoorbeeld vanwege een blessure) een taak. Zij kunnen bijvoorbeeld bij street-dance als dj fungeren.

Les Nederlands: rapteksten II

Inhoud van de les

Tijdens deze les worden de teksten afgemaakt of herschreven en al live geoefend op de basisbeat. Zang- en microfoontechniek komt aan bod. De leerlingen beginnen met zich voor te stellen, een minuut lang, vóór de klas. Dit om het ijs te breken en meteen eventuele microfoon- en podiumvrees weg te nemen.

Voor de leerlingen is het van belang om te weten dat deze teksten ook worden gebruikt voor de eindpresentatie. Ze zullen er dan voor zorgen dat ze hun teksten niet afraffelen. Tijdens de les kunnen een of meer basisbeats gekopieerd worden waarmee de geformeerde groepjes na schooltijd zelf kunnen oefenen.

Docent

Eigen docent (Nederlands/taal) en hiphopper/rapper (zelfde als van rapteksten I).

Benodigdheden

'Lawaai'lokaal

Microfoons

Zanginstallatie

Mini-disc

Gettoblaster

Cd met basisbeats

Cassettebandjes

Papier/schrijfgerei

Flipover/schoolbord

Bij voorkeur lokaal met sfeervolle verlichting

Bij voorkeur verhoging van 2 x 4 x 1 meter

Duur

100 minuten

Presentatie en houding

Inhoud van de les

In de eindles komt al het in de vorige lessen geleerde samen.

Op het podium wordt gewerkt aan houding, presentatie en beweging, microfoontechniek, zang en rap, en muziek en beats voor een eindpresentatie.

Docent

Docent (van raptekst I en II)

Benodigdheden

'Lawaai'lokaal
Podium
Sfeervolle verlichting
Stevige zangset
Microfoons
Basisbeats
Rapteksten
Mini-disc
Mengtafel

Duur

100 minuten

TIP! • Leerlingen die, om wat voor reden dan ook, niet tot een beoogde eindpresentatie komen, kunnen als alternatief microfoontechniek en houding demonstreren door middel van aangeleverde tekst.

Videoclip

Opname van videoclip

De mogelijkheid bestaat om videoclips te laten maken door een professioneel bedrijf, maar dat is een kostbare aangelegenheid.

Het is raadzaam om vooraf een jury een selectie te laten maken van de beste presentaties (bijvoorbeeld de twee beste van elke klas). Deze selectie kan worden gemaakt na de eindpresentatie (bijvoorbeeld op een klasse- of schoolfeest).

Een bevlogen amateurfilmer is natuurlijk een goedkopere optie.

De hiphopper/rapper van de eerste lessen is hierbij aanwezig om de laatste instructies te geven.

(Misschien kan de clip worden opgenomen in het plaatselijke jongeren- of popcentrum.)

Benodigdheden

Videobedrijf/amateur-filmer
Bij voorkeur een paar camera's
Stevige muziekinstallatie met aansluiting voor filmopname
Sfeervolle ruimte
Sfeervolle, bedienbare verlichting
Ruim podium
Microfoons
Basisbeats
Rapteksten
Decor
Aangepaste kleding

Duur

Ongeveer 15 minuten per clip (bij een clipduur van ongeveer 3 minuten)

Financiën

Bij het rapclass-project dient rekening te worden gehouden met bij benadering de volgende kosten.

Gastdocent

Ongeveer *f* 100,- bruto per docent per uur (inclusief voorbereidingskosten).

Reis- en verblijfkosten

Reiskosten zijn *f* 0,30 per kilometer of tweedeklas openbaar vervoer.

Huur zanginstallatie

Zanginstallatie plus microfoons is ongeveer *f* 175,- excl. btw, per zanginstallatie per dag. Voor het onderdeel scratchen moeten draaitafels en mengpanelen extra worden gehuurd, meerprijs *f* 250,- excl. btw.

Branden van cd's met basisbeats

Per cd ongeveer *f* 20,-.

Maken van basisbeat door beatcreator

Ongeveer *f* 100,- per beat.

Opname videoclip

De kosten voor opname worden bij grote afname relatief goedkoper.

Een professionele clip kost *f* 200,- per stuk.

Vooroverleg

Werkgroep: *f* 500,-.

Werkgroep en gastdocenten: *f* 500,-.

Organiseren van finale

Als het plaatselijk jongerencentrum (vanwege de promotie) de zaal en techniek gratis ter beschikking stelt, moet worden gerekend op *f* 500,- (aankleding zaal, onkosten jury, Rapclass-bokaal).

Stafkracht jongerencentrum

Bij maximale inzet van de stafkracht (deel coördinatie van het project, aantrekken van vakkrachten, inhuren van techniek): *f* 2500,- excl. btw.

Werkmap

Werkmap (gekleurde cover) kost zonder sponsoring *f* 2,- per cover. Vergeet niet de andere kopieën door te berekenen.

TIP! • Is de maxi-uitvoering niet haalbaar? Bekijk dan 's het mini-pakket in bijlage D.

Begroting driedaagse per drie klassen

• Gastdocentkosten:	39 x f 100,-	f	3900,-
• Reis-en verblijfkosten	fictief	f	600,-
• Zanginstallatie	3 sets á f 175,- x 3 dagen	f	1850,- incl. btw
• Extra kosten scratch/draaitafels	1 daghuur, 3 klassen	f	235,- incl. btw
• Branden basisbeats	3 per klas + alle docenten (= 14 cd's)	f	280,-
• Creëren basisbeat	5 beats (incl. rechten)	f	500,-
• Opnemen videoclip	3 clips á f 200,- per klas x 3 = 9	f	1800,-
• Vooroverleg	totaal (uitgaande van deelname 9 klassen = f 1000,- gedeeld door 3)	f	334,-
• Organiseren finale	uitgaande van 9 klassen = f 500,- gedeeld door 3	f	167,-
• Inleen stafkracht j.c.c.	f 2937,50 incl. btw uitgaande van 9 klassen gedeeld door 3	f	980,-
• Werkmap	ongesponsord ongeveer f 4,- per leerling; 3 klassen x 30 leerlingen = 90	f	360,-
• Onvoorzien	per drie klassen	f	500,- +
TOTAAL		f	11506,-
• Bijdrage scholen	f 500,- per klas x 3 =	f	1500,- —
TOTAAL		f	10006,-

TOTAAL PER KLAS f 3451,80 (incl. bijdrage school)

Bijlage A

Rooster en indeling lokalen

Rooster

7 april	klas 1	klas 2	klas 3
1e en 2e uur	Jean Basemans: theorie over rap	Cynthia Vyent: rapworkshop	eigen docent + Thomas Ross: raptekst maken I
3e en 4e uur	eigen docent + Thomas Ross: raptekst maken I	eigen docent: film over rap bekijken	Cynthia Vyent: rapworkshop
5e en 6e uur	eigen docent: film over rap bekijken	eigen docent: raptekst maken I	Jean Basemans: theorie over rap
8 april	klas 1	klas 2	klas 3
1e en 2e uur	Cynthia Vyent: rapworkshop	Jean Basemans: theorie over rap	Thomas Ross: raptekst maken II
3e en 4e uur	eigen docent: evaluatie + discussie film	Thomas Ross: raptekst maken II	Debbie van Dishoeck: streetdance
5e en 6e uur	Thomas Ross: raptekst maken II	eigen docent: evaluatie + discussie film	eigen docent: film over rap bekijken
9 april	klas 1	klas 2	klas 3
1e en 2e uur	Debbie van Dishoeck: streetdance	scratchen 1e uur vrij 2e uur les	Thomas Ross: presentatie en houding
3e en 4e uur	scratchen 3e uur les 4e uur vrij	Thomas Ross: presentatie en houding	eigen docent: evaluatie + discussie film
5e en 6e uur	Thomas Ross: presentatie en houding	Debbie van Dishoeck: streetdance	scratchen 5e uur les 6e uur vrij

Indeling lokalen

- A = video + tv
- B = wereldkaart op standaard
- C = schoolbord/flipover
- D = zangset + microfoons + cd/cassette
- E = draaitafels
- F = podium
- G = gettoblaster

	lokaal I	lokaal II	lokaal III	gymlokaal
7 april				
1e en 2e uur	Jean Basemans: theorie over rap (A, C, G)	Cynthia Vyent: rapworkshop (A, C, D)	eigen docent + Thomas Ross: raptekst maken I (C, G)	-----
3e en 4e uur	eigen docent: film bekijken (A)	Cynthia Vyent: rapworkshop (A, C, D)	eigen docent + Thomas Ross: raptekst maken I (C, G)	-----
5e en 6e uur	Jean Basemans: theorie over rap (A, C, G)	eigen docent: film bekijken (A)	eigen docent + Thomas Ross: raptekst maken I (C, G)	-----
8 april				
1e en 2e uur	Jean Basemans: theorie over rap (A, C, G)	Cynthia Vyent: rapworkshop (A, C, D)	Thomas Ross: raptekst maken II (C, D)	-----
3e en 4e uur	eigen docent: evaluatie + discussie film (C)	-----	Thomas Ross: raptekst maken II (C, D)	Debbie van Dishoek: streetdance (F, D)
5e en 6e uur	eigen docent: evaluatie + discussie film (C)	eigen docent: film bekijken (A)	Thomas Ross: raptekst maken II (C, D)	-----

9 april	lokaal I	lokaal II	lokaal III	gymlokaal
1e en 2e uur	-----	scratchen (E, D)	Thomas Ross: presentatie en houding (C, D)	Debbie van Dishoeck: streetdance (F, D)
3e en 4e uur	eigen docent: evaluatie film (C)	scratchen (E, D)	-----	Thomas Ross: presentatie en houding (C, D)
5e en 6e uur	-----	scratchen (E, D)	Thomas Ross: presentatie en houding (C, D)	Debbie van Dishoeck: streetdance (F, D)

Bijlage B

Aan alle deelnemers

Welkom bij Rapclass!

R&B (rhyme and beat) en hip hop/rap zijn de populairste muziekstromingen van dit moment. Wie regelmatig naar TMF of MTV kijkt, ziet en hoort deze muziekstijlen om de haverklap voorbijkomen.

Drie dagen lang duiken we in een van deze twee stromingen, namelijk de hiphop/rap. Beroemde artiesten die deze stijl beoefenen zijn bijvoorbeeld 2-pac, Cypress Hill en de Nederlandse bijdrage Osdorp Posse en Extince.

Aan het eind van de driedaagse zullen jullie allemaal aan het rappen slaan, maar er gebeurt nog veel meer.

Wat kom je allemaal te weten?

- Docent Jean zal je vertellen waar hiphop vandaan komt en zal ook andere muziekstromingen tijdens deze les behandelen. Aan de hand van de wereldkaart wordt verteld waar verschillende muziekstromingen ontstaan zijn.
- Met Thomas ga je teksten schrijven, de microfoontechniek behandelen en je zal ook daadwerkelijk alleen, of met een groep, op een podium belanden.
- Cynthia zal meer vertellen over hiphop/rap. Ook tijdens haar les moet je niet verbaasd staan als je een microfoon in je hand gedrukt krijgt.
- Debbie laat je echt zweten. Wat je regelmatig in clips op TMF of MTV ziet, zijn de soepele bewegingen van de rappers/dansers op de achtergrond. Dit heet streetdance, zoals je waarschijnlijk al weet. Wat Debbie je leert, is goed te gebruiken bij de eindpresentatie van je eigen rapnummer.
- Rockid en Travelino gaan je de kneepjes van het scratchen bijbrengen. Een leuke bezigheid die je thuis op je eigen draaitafel niet moet proberen, laat staan op die van je ouders. Rockid en

Travelino leggen wel uit waarom.

- Met een van je eigen leraren ga je *Big fun in the big town*, een film over hiphop/ rap, bekijken en nabespreken.
- En als je geluk hebt, mag je een heuse videoclip maken. De beste, leukste en/of origineelste rap-acts (twee per klas) worden uitgenodigd om een clip te maken in het plaatselijke jongeren centrum door Julius Video.

Wat ga je doen?

- Voordat Rapclass begint ga je de krant lezen (of een tijdschrift, bijvoorbeeld Panorama) en zoek je een artikel uit dat je aanspreekt. Dit artikel doe je in deze map. Tijdens de les van Thomas heb je dit artikel nodig.
- Neem een cassettebandje mee. Er bestaat de mogelijkheid om je favoriete beat (basismuziek/ ritme die tijdens de les wordt behandeld) op je eigen bandje te tapen, zodat je thuis verder kunt oefenen.
- Neem een pen mee en geperforeerd/gelinieerd papier in deze map. Het is een goed idee om zoveel mogelijk aantekeningen te maken tijdens de les, zodat je aan het eind een mooi werkstuk hebt.
- Het hoeft niet, maar als je een leuk petje hebt, kun je dit tijdens Rapclass opzetten om in de stemming te komen.
- Na de driedaagse wil de organisatie graag een verhaaltje van je ontvangen over wat je ervan vond, met eventueel tips (ongeveer een kantje).

Bijlage C

Instructie eigen docent

Wat wordt verwacht van de eigen docent?

Er wordt van uit gegaan dat altijd een van de eigen docenten bij Rapclass aanwezig is. De docent kan zelf meedoen, dan wel de gastdocent ondersteunen. Deze docent zal in ieder geval de klas laten delen in het enthousiasme voor het project Rapclass: liever een bevrogen docent Frans die het vak Nederlands ondersteunt, dan een niet-geïnteresseerde docent Nederlands die voor dit onderdeel eigenlijk zou moeten aantreden. Verder zijn er vaste punten waar de eigen docent ondersteuning kan geven, zoals tijdens de les Nederlands (van gastdocent Thomas Ross).

Tijdens de eerste les zullen de leerlingen de meegebrachte (kranten)artikelen tevoorschijnhalen. Voordat in elke groep gekozen wordt welk artikel de inspiratie geeft voor de raptekst, vertelt iedere leerling waarom hij/zij juist dat artikel heeft meegebracht. De eigen docent geeft mede leiding aan dit gesprek.

In deze les wordt op de beat een rijm geschreven door de leerlingen. De eigen docent heeft als taak om met de gastdocent de gevormde groepjes te adviseren en te ondersteunen en te stimuleren. Daarnaast worden van de docent hand- en spandiensten verwacht, zoals eventueel kopieën maken van aangeleverde teksten.

Vertoning van de film en de evaluatie daarvan gaat onder leiding van de eigen docent. Hij of zij stimuleert de leerlingen aantekeningen te maken over de inhoud van de film.

Bij de evaluatie heeft de eigen docent (met de bijgeleverde discussievragen in de hand) een begeleidende en sturende rol. Uiteraard kan de docent ook eigen discussiepunten inbrengen.

Bijlage D

Varianten op Rapclass

Hoewel de maxi-uitvoering het ideaalst is, is er ook een minipakket denkbaar als de maxi financieel niet haalbaar is of om een of andere reden niet inpasbaar.

Basispakket

Een rapper
 Een klas
 Een zangset
 Voldoende papier en pennen
 Een muzieklokaal
 Een flipover
 150 minuten tijd

Resultaat

Docent/rapper geeft in vogelvlucht weer wat rap inhoudt en gaat vervolgens met een basisbeat op de achtergrond aan de slag met de leerlingen die in groepjes zijn ingedeeld. Teksten worden op de beat geschreven. Microfoontechniek wordt behandeld en tot slot zullen alle groepen hun resultaat ten gehore brengen.

Kosten

Docent	f 250,-
Techniek	f 200,-
Totaal	f 450,-

Met het basispakket kunt u een aantal ideeën vanuit Rapclass toevoegen, zoals bijvoorbeeld graffiti en/of een les streetdance.

Iedere vorm van Rapclass kan ook na school worden gedaan.

Enkele zeer geslaagde ervaringen zijn:

- Basispakket-uitvoering voor doven en slecht-horenden.
- Basispakket vier weken lang (verdieping) in een buurtcentrum met 'dropout'-jongeren.
- Basispakket (Engelse taal) tijdens een uitwisseling van Nederlandse en Noorse jongeren; een goede basis om elkaar te leren kennen.

Adressen

LOKV Nederlands Instituut voor Kunsteducatie
 Ganzenmarkt 6
 Postbus 805
 3500 AV Utrecht
 Telefoon 030-233 23 28
 Fax 030-233 40 18
 E-mail: lokv@lokv.nl
<http://www.lokv.nl>

- Aanvraag draaiboek Rapclass
- Algemene informatie

Hedon, popcultuurcentrum
 Zamenhofsingel 7
 8021 DA Zwolle
 Telefoon 038-452 72 29
 Fax 038-452 60 67
 E-mail hedon_zwolle@wxs.nl
<http://home.wxs.nl/~hedon>

- Ontwikkeling en realisatie Rapclass-project
- Train de trainers-programma Rapclass
- Aanvraag videopromotieband Rapclass
- Lezingen Rapclass
- Algemene informatie

Vereniging Nederlandse Poppodia (VNP)
 Prins Hendrikkade 142
 1011 AT Amsterdam
 Telefoon 020-421 50 05
 Fax 020-421 49 37

- Informatie (pop)podia

Nederlands Pop Instituut (NPI)
 Prins Hendrikkade 142
 1011 AT Amsterdam
 Telefoon 020-428 42 88
 Fax 020- 428 42 87

- Mediatheek
- Informatie over muziekstromingen

Colofon

Rapclass. Rijm en ritme in de klas is een uitgave in de serie *Kunst onder 18* van het LOKV Nederlands Instituut voor Kunsteducatie.

Tekst: Richard Jongetjes, Marije Rommes, Irmgard Schiphorst

Tekstredactie: Tia Lücker, Amsterdam

Foto's (behalve op pagina 4): Frank Dries, Utrecht

Vormgeving: Frank Pekaar

Productie: LOKV, Utrecht

Drukwerk: Grafische bedrijven Anraad

LOKV Nederlands Instituut voor Kunsteducatie

Genzenmarkt 6

Postbus 805

3500 AV Utrecht

Telefoon 030-233 23 28

Fax 030-233 40 18

E-mail: lokv@lokv.nl

<http://www.lokv.nl>

